

SZUPERSTRUKTÚRÁK

Akil Mark Koci priština i zeneszerző művei hanglemezen

A mai jugoszláviai zeneművészet alkotásait rögzítő hanglemezek, sajnos, feltűnően ritka sorában nemrég jelent meg a Zágrábi Rádió-televízió és az ugyancsak zágrábi „Jugoton” hanglemezyártó vállalat közös kiadásában Akil Mark Koci priština i albán komponista modern hangvételi műveinek válogatása. A muzsika iránt sokrétűen érdeklődő Koci a hazai alkotók középső korosztályához tartozik; Prizrenben született 1936-ban, tanulmányait Szarajevóban végezte, jelenleg Stuttgartban folytat posztgraduális stúdiómokat az Európa-szerte ismert avantgarde zeneszerző Milko Kelemen növendékéként. A priština i rádióállomás zeneműsorának főszerkesztője, jelentős publicisztikai és szervező tevékenységet fejt ki, de az utóbbi évek folyamán mindinkább a zeneszerzés vonzza. Ilyen irányú törekvéseinek, próbálkozásainak és eredményeinek dokumentuma most megjelent hanglemeze is, amelyre kórusműve, a „Pa Titull”, (Cím nélkül) valamint a hangszeregyüttesre komponált „Filigranët I”, „Filigranët II” és a „Szuperstruktúrák” került.

A hagyománytisztelő kosovói zenei életbe Akil Mark Koci merőben új felfogásával, formabontó hangzásvilágával, szívós kísérletező kedvével tört be, vállalva az ellenállás, meg nem értés kockázatát. Első sikereit is az ország más zenei dobogóin aratta, szerzői lemezének valamennyi művét, például, a Jugoszláv Zenei Tribün rendezvényeinek keretében ismerhette meg a zeneértő hallgatóság az 1971–1974-es időszakban. Zágrábi és ljubljanai művészek szóltatják meg ezeket a partitúrákat, melyekben a ma-

ga módján igyekszik szülőföldje népzenei örökségének visszhangját saját, újszerű zenei világába betáplálni. Hanglemzefelvételeinek sorrendje egyben a művek értékrendjét is meghatározza; az útkeresések jegyében komponált „Pa Titull”-tól a már kialakult stílusú „Szuperstruktúrákig” meglepően rövid idő alatt jutott el Koci, egyúttal néhány olyan eljárást is meghonosítva szerzői gyakorlatában, melyek zenéjének, jóllehet nem eléggé szembeűnő, de következetesen kimutatható, egyéni arculatot biztosítanak.

Míg a „Pa Titull” tonális talaján még idegenül, mesterkéltten hatnak a diszonzán s tendenciák, a beékelt parlando és a többi újszerűsége törekvő ötlet, a „Filigranët I”, de különösen a „Filigranët II” már az útkereséseiben tudatos irányvonalat követő szerző munkájának jegyeit viseli magán. Itt mutatkoznak meg konkrétan az említett egyéni vonások is, a címben feltűtetett filigránok fogalmát érzékeltető, folyamatosan ismétlődő hangsoport-miniatűrök és a nyugodt „fekvő” hangok váltakozásában. Van némi igazság abban, hogy olvasmánya szövegét nemegyszer saját szája íze szerint értelmezi az ember — a muzsika esetében az ilyen képzettársító közlésfelfogás lehetősége a meghonosodott perceptív módszerek közé tartozik. Innen ered a belemagyarázások zöme s az az elterjedt téves gyakorlat, hogy a muzsikát beszédnyelvre fordító publicisták olykor egy-egy új mű mondanivalójára, a szerző elképzeléseitől eltérő, saját meglátásaikat kényszerítik. Koci esetében is fenntartással beszélhetünk, a szerzemények címének sugallatára, a filigrán, finom művű kézműipari elemek és az azonos zeneszerzői megoldások egyértelműségéről. Mégis, már a felületeselemzés is kimutathatja, hogy az egymást követő aleatorikus szakaszok elrendezésében jelentős összekötő szerepe van a folyamatos, kiegyesülőzött

pulzusra emlékeztető ritmusnak és fríz-technikát idéző apró, ismétlődő ornamentumsoroknak.

A lemez legsikerültebb szerzeményében, a „Szuperstruktúrák”-ban az előbbi művekben kierielt zeneszerzői technika teljesebb, érettebb fokon jelentkezik, az árnyalások gazdagabbak, az egész kompozíció mindamellert, hogy erőteljesebb hangzási ellentéteket állít szembe egymással, nyugodtabb, leszűrtebb hatást kelt. Az egyes hangszereknek szánt szólisztikusnak is mondható feladatok a mű előadásának változatosságához járulnak hozzá.

Különös tekintettel az aleatorikus, azaz kötetlen partitúrákra a hangfelvételek elkészítésében, tehát a lemez műsorának végső megformálásában, társszerzői szerep hárult a közreműködő művészekre. A lemez értékét éppen ezért nagymértékben növeli a ljubljanoi „Slavko Osterc” (Filigranët I és II), valamint a zágrábi „ACE-ZANTEZ” (Szuperstruktúrák), az új zene problémáit alaposan ismerő, elkötelezett tagjainak jeles teljesítménye is.

PÁNDI Oszkár